

MEDALII COMEMORATIVE DEDICATE LUI TUDOR VLADIMIRESCU

de LUCIA BIELTZ

Alături de alte categorii de obiecte, medaliile reprezintă un element valoros de studiu al diferitelor momente istorice. Comemorînd evenimente sau personalități, medaliile au meritul de a aduce în fața cercetătorilor aspecte pe care documentele de altă natură le surprind mai puțin, sau de loc.

Ca exponate muzeistice, în cadrul unei expoziții tematice și cronologice, medaliile, de obicei, vin să întregască o anumită idee exprimată și de alte categorii de obiecte. Mai mult decît atît, medaliile pot constitui expoziții de sine stătătoare organizate pe diverse teme, ilustrînd lapidar și sintetic ideea în cauză.

La Muzeul de Istorie al Republicii Socialiste România vizitatorul are posibilitatea să remarce prezența acestor exponate, atît în cadrul prezentării momentelor istorice, cît și la Cabinetul numismatic, unde ființează o atare expoziție medalistică.

Lucrarea de față își propune însă să trateze cîteva aspecte legate de acele medalii care evocă personalitatea eroului "redeșteptării naționale" - Tudor Vladimirescu. În acest sens beneficiez de faptul că în colecțiile Muzeului de Istorie al R.S. România sînt prezente mai multe tipuri de medalii, reprezentînd toate emisiunile medalistice care evocă personalitatea celui ce a organizat și condus revoluția din 1821. Prima emisiune medalistică în acest sens este cea din 1898, cînd au fost executate 2 200¹ medalii din aur sau aurite, argint sau bronz². Aceste medalii, după dimensiuni, le putem împărți în două tipuri și anume: tipul medaliei cu diametrul de 65 mm și tipul medaliei, cu sau fără toartă, cu diametrul de 32,5 mm. Medalia din 1898 a fost bătută odată cu ridicarea monumentului³ de la Tg. Jiu, monument închinat lui Tudor Vladimirescu, drept pentru care medalia poartă numele "Medalia monumentului Tudor Vladimirescu, Tg. Jiu 1898".

În privința descrierii remarcăm următoarele elemente:

Av. CAROL I, REGELE ROMÂNIEI INDEPENDENTE 1877. Legendă circulară între două cercuri liniare; bustul regelui Carol I în profil spre stînga, dedesubt o mică coroană regală așezată pe două ramuri de lauri; pe bust, în cîmpul din dreapta, semnătura gravurului: Carniol fiul.

Rv. DOMNUL TUDOR MARTIRULUI INDEPENDENȚEI ROMÂNE 1821. Legendă circulară. Cerc perlat exterior.

TĒRA JIULUI /1898/ COMITETUL DE INIȚIATIVĂ/, sub monument, pe trei rînduri.

În cîmpul medaliei apare monumentul lui Tudor Vladimirescu așezat pe vîrfurile unui bloc de piatră. Totul stă pe un pedestal cu trei trepte. La mijlocul blocului de piatră, un leu cu capul în jos, iar în partea inferioară a blocului de piatră este așezată stema României - în stînga -, și stema județului Gorj - în dreapta.

Partea de sus a monumentului o formează statuia, ca atare, reprezentîndu-l pe Tudor Vladimirescu ce ține în mîna stîngă un steag desfășurat, cu inscripția 1821. În mîna dreaptă ține un iatagan, iar la brîu pistoale.

AE - 65 mm⁴.

Tipul medaliei cu diametrul de 32,5 mm se prezintă astfel:

Av. CAROL I REGELE ROMÂNIEI INDEPENDENTE. Legendă circulară. Efigia lui Carol I în profil spre stînga, în cîmpul inferior semnătura gravorului Carniol fiul. Dedesubt o mică coroană regală.

Rv. Identic cu reversul medaliei, format mare (diametrul 65 mm).

Ag. 32,5 mm.

Muzeul de Istorie al Republicii Socialiste România păstrează și expune medalii de tipul celei cu diametrul de 65 mm, din bronz, cît și medalii din bronz aurit și argint cu diametrul de 32,5 mm. Pentru întreaga serie de medalii gravor este Carniol fiul.

Medalia monumentului lui Tudor Vladimirescu de la Tg. Jiu ridică totuși o problemă, și anume cea a datării. Dacă vom compara cîteva exemplare de tipul medaliei, format mare (diametrul 65 mm), vedem că pe unele apare scris 1898, iar pe altele MDCCCC.

La medaliiile format mic (diametrul 32,5 mm) situația este identică, cu amendamentul că pe exemplarele datate 1900 cifrele apar în scrierea arabă și nu romană. Am putea deci crede că au fost bătute și emise medalii identice în dimensiuni, descriere, metal etc. atît în 1898⁵, cît și în 1900⁶. Analizînd însă ceva mai amănunțit atît medaliiile, cît și unele documente ale vremii, consider că este vorba de o singură emisiune medalistică și că o parte dintre medalii au suferit o rescriere a anului 1900 (în cifre arabe sau romane) peste anul 1898. Argumentele pe care le aduc în sprijinul acestei afirmații sînt în primul rînd cele pe care ni le oferă analiza directă a medaliiilor. Astfel medalia format mare, pe care se găsește înscris anul MDCCCC, prezintă prima și ultima cifră foarte clare față de cifrele din centru - DCCC. Consider că cifrele centrale au fost rescrise peste anul 1898, cu atît mai mult, cu cît sub cifrele romane se disting, deși foarte greu, cifrele arabe 1898. La medalia format mic anul 1900, scris în cifre arabe, apare peste alt an, care însă a fost răzuit.

În colecțiile Muzeului de Istorie al R.S. România⁷ se află și matricea pentru reversul acestei medalii. Matricea este lucrată din oțel, are diametrul bazei de 4 mm, înălțimea de 37 mm, iar diametrul matricei propriu-zise de 32,5 mm. Avînd în vedere dimensiunile, cît și

elementele incizate, această matrice este a medaliei din 1898, format mic. Anul incizat pe matrice este 1898.

Medalia monumentului lui Tudor Vladimirescu de la Tg. Jiu, fiind legată de data dezvelirii monumentului, am urmărit în presa vremii câteva aspecte referitoare la inaugurarea acestui monument. Aflăm astfel din ziarul "Românul" din 25 aprilie/7 mai 1898 că "la 1 septembrie va avea loc la Tg. Jiu inaugurarea monumentului lui Tudor Vladimirescu"; pentru executarea și ridicarea acestui monument⁸ se constituie încă din 1894 un comitet de inițiativă, format în majoritate din studenți născuți la Tg. Jiu. Prin liste de subscripție este strânsă suma de 6 000 lei, la care se va adăuga, în 1898, suma de 30 000 lei, aprobată de Camera Deputaților. Lucrarea a fost oferită spre executare sculptorului gorjan C. Bălăcescu, care a executat piesele în atelierul său din Milano. Pentru recepția lucrării⁹ și aducerea ei în țară, comitetul de inițiativă îl delegă pe profesorul C. Ștefulescu-Rucă de la gimnaziul local. După aceste câteva date surprinse în presa vremii, asistăm la o serie de controverse referitoare la ridicarea monumentului lui Tudor Vladimirescu la Tg. Jiu. Astfel, se vorbește despre dezvelirea statuii la 1 octombrie 1898, cât și despre reîntoarcerea în țară a sculptorului C. Bălăcescu, care ar fi procedat la expedierea statuii din Milano¹⁰. Ziarul local "Lupta Jiului"¹¹ vorbește doar despre construirea pedestalului pe care va fi depusă statuia. Ziarul "Românul"¹² anunță apoi că statuia ar fi fost dezvelită pe data de 20 noiembrie 1898, iar "Epoca"¹³ anunță că acest eveniment ar fi avut loc duminică 22 noiembrie 1898. Ziarul "Adevărul"¹⁴ din 21 noiembrie 1898 vorbește de faptul că statuia ar fi fost ridicată din gară, în urma plății rambursului de 6 400 lei; "lucrările pentru așezarea statuii sînt aproape terminate și în cel mult patru zile totul va fi gata". După o descriere amănunțită a pedestalului, același ziar anunță că "nu s-a fixat încă epoca inaugurării". La 28 noiembrie 1898 "Foaia populară", referindu-se la inaugurare, spune că "ziua inaugurării nu s-a fixat încă, dar va fi la primăvară..."¹⁵.

Aceste date nu ne sînt suficiente pentru a ne putea pronunța pro sau contra dezvelirii monumentului lui Tudor Vladimirescu, de la Tg. Jiu, în 1898. Dar dacă în 1898 nu a fost inaugurat în mod oficial monumentul, cert este că acest lucru a fost pregătit și categoric preconizat pentru toamna anului 1898. Medaliiile pe care le deținem, datate 1898, au fost bătute deci pentru dezvelirea monumentului în acest an, cu atît mai mult cu cît și documentele vremii vorbesc la rîndul lor despre această emisiune medalistică¹⁶.

În 1899 nu mai găsim referiri documentare la statuia lui Tudor Vladimirescu de la Tg. Jiu. Situația se schimbă în 1900, cînd ziarele ca "Adevărul" și "Foaia Populară"¹⁷ vorbesc despre dezvelirea statuii lui Tudor Vladimirescu din Tg. Jiu la 4 iunie 1900. Inaugurarea monumentului n-a avut loc de altfel nici la 4 iunie 1900. Ziarul "Epoca"¹⁸ publică un mic articol, intitulat "Suferințele unei statuii", din

care aflăm că statuia a fost reținută un timp la Milano, dar că se află în țară "de mai bine de un an de zile și inaugurarea ei amînată din zi în zi". Tot ziarul "Epoca", din 14 iunie, dă ca dată posibilă a inaugurării monumentului luna septembrie a anului 1900.

În consecință, consider că dacă analiza directă a medaliilor duce la concluzia după care avem a face cu o singură emisiune medalistică, în 1898, materialul documentar susține această părere. Medalia a fost emisă pentru inaugurarea monumentului în 1898, dar monumentul nu a fost inaugurat, pentru că altfel sînt nefirești articolele apărute în presa anului 1900, referitoare la acest lucru. Monumentul a fost inaugurat în 1900 și deci o parte din medalii au suferit rescrierea anului 1900, peste 1898, lucru pe care l-am subliniat și la începutul prezentării.

O altă medalie, dedicată memoriei eroului de la 1821, este cea bătută în 1914, cu ocazia dezvelirii monumentului de la Cerneți (Severin). Acest monument a fost ridicat din inițiativa Societății institutorilor din România, cu fondurile acestei societăți și cu sprijinul administrației locale¹⁹. Societatea institutorilor din România, în conformitate cu statutul său, convoacă în zilele de 26, 27 și 28 iunie 1914 cel de al X-lea congres al corpului didactic primar²⁰. "Ziua de 29 iunie (duminică) este rezervată excursiei la Turnu Severin pentru inaugurarea monumentului eroului redeșteptării naționale - Tudor Vladimirescu"²¹. Congresul își desfășoară lucrările la București în sala Ateneului, iar președintele Societății institutorilor, în cuvîntul de deschidere, se referă și la excursia congresiștilor la Cerneți în vederea inaugurării monumentului dedicat lui Tudor Vladimirescu.

Presa vremii vorbește de inaugurarea monumentului la 29 iunie 1914, la Cerneți "pe locul unde a fost clădită casa nemuritorului conducător al mișcării din 1821"²².

Medalia inaugurării monumentului de la Cerneți-Severin se prezintă în felul următor:

Av. LUI TUDOR VLADIMIRESCU. Legendă semicirculară. În cîmpul medaliei monumentul lui Tudor Vladimirescu, format dintr-un turn susținut de soclu. Pe o latură a turnului, în partea superioară, apare bustul lui Tudor Vladimirescu, de la care pornește un brîu circular, ornamentat cu motive geometrice. La baza monumentului (pe trepte și soclu) este așezată o cunună de lauri.

Rv. IN/AMINTIREA/INAUGURĂRII/MONUMENTULUI/DE LA/CERNETI-SEVERIN/29 IUNIE 1914/SOC.INSTITUTORILOR/DIN/ROMÂNIA/. Legendă pe 10 rînduri.

AE 30/25 mm. Medalia este ovală, cu toartă, iar dimensiunea tortiței este de 3 mm. Spre deosebire de marea majoritate a medaliilor, această medalie nu are înscris numele gravorului. Medalia este menționată, fără a fi descrisă, în lucrarea lui G. Buzdugan și Gh. Niculiță²³.

Medalia centenarului morții lui Tudor Vladimirescu.

În anul 1921, aniversându-se centenarul marelui eveniment din 1821 și al morții lui Tudor Vladimirescu, personalitatea eroului atrage atenția contemporanilor. Astfel, se scriu articole pe această temă, se fac serbări, cum este cazul celei de la Cerneți, unde duminică 20 martie, "la orele 8 dimineața, un public imens, sosit atît din orașul nostru cît și din întreg județul, făcuse cerc în jurul statuei eroului mehedințean"²⁴.

În domeniul medalisticii asistăm la executarea celei mai frumoase medalii²⁵ dedicate memoriei lui Tudor Vladimirescu. Această medalie face parte din seria primelor medalii bătute de Societatea medalistică, ce ia ființă la noi în anul 1921. Medalia se prezintă astfel:

AV. TUDOR.VLADIMIRESCU.1821.1921. Legendă semicirculară în interiorul unui cerc perlat. În cîmpul medaliei un steag desfășurat peste care este așezat bustul lui Tudor Vladimirescu. Pe bust, în cîmpul drept, semnătura gravorului L.HUJER.

RV. EROUL.REDESTIPTARIU.NAȚIONALE.Legendă semicirculară. În exergă S.M.R.L. HUJER. În cîmpul din dreapta, o femeie în picioare, cu mîna dreaptă întinsă spre soare, cu mîna stîngă sprijină un bărbat așezat în genunchi, care a reușit să sfarme lanțurile. În cîmpul stîng, apare soarele ale cărui raze ajung pînă la cele două personaje.

AE 60 mm.

Gravura medaliei a fost realizată de unul dintre cei mai mari gravori ai timpului, gravorul vienez L.Hujer²⁶.

Desigur, medaliiile amintite constituie doar o mică parte din vastul material muzeografic care ilustrează atît evenimentul, cît și personalitatea conducătorului revoluției de la 1821 - Tudor Vladimirescu.

NOTE

- 1 Ziarul "Românul" din 27 august/8 septembrie 1898.
- 2 "Buletinul Societății Numismatice Române", an.III, nr.11-12/1906, p.100.
"Românul" din 18/30 septembrie 1898.
- 4 Vezi și "Buletinul Societății Numismatice Române", an.III, nr.11-12/1906, p.100.
- 5 G.BUZDUGAN și GH.NICULIȚĂ, Medalii și plachete românești, Edit. Stiințifică, București, 1971, p.248.
- 6 Ibidem, p.250.
- 7 Muzeul de Istorie al Republicii Socialiste România - Cabinetul Numismatic.
- 8 "Foaia populară" din 29 noiembrie 1898.
- 9 "Lupta Jiului" din 28 mai 1898 și "Românul" din 4 iunie 1898.

- 10 "Românul" din 18/30 august, 19/31 august și 21 august/2 septembrie 1898.
- 11 "Lupta Jiului" din 10 septembrie 1898.
- 12 "Românul" din 24/6 noiembrie 1898.
- 13 "Epoca" din 22 noiembrie 1898.
- 14 "Adevărul" din 21 noiembrie 1898.
- 15 "Foaia populară" din 28 noiembrie 1898.
- 16 "Românul" din 27 august/8 septembrie 1898 și din 18/30 septembrie 1898.
- 17 "Adevărul" din 1 iunie 1900 și "Foaia populară" din 4 iunie 1900.
- 18 "Epoca" din 7 iunie 1900.
- 19 "Actualitatea" din 29 iunie 1914.
- 20 "Adevărul" din 2 iunie 1914 și 27 iunie 1914.
- 21 "Adevărul" din 27 iunie 1914.
- 22 "Steaua dimineții", 1 iulie 1914; "Actualitatea", 6 iulie 1914; "Șezătoarea țaranului", iunie 1914.
- 23 G. BUZDUGAN și GH. NICULIȚĂ, op.cit., p.261.
- 24 "Spada Mehedințului", 1 aprilie 1921.
- 25 I.G. PROBOTĂ, Medalistica noastră în 1921, în "Buletinul Societății Numismatice Române", an.XVI, nr.40, octombrie-decembrie 1921.
- 26 În articolul Medalistica noastră în 1921, din "Buletinul Societății Numismatice Române", an.XVI, nr.40, 1921, medalia este trecută cu diametrul de 50 mm. În lucrarea Medalii și plachete românești de G.Buzdugan și Gh.Niculiță sînt cuprinse 2 tipuri ale medaliei din 1921: tipul medaliei cu diametrul de 50 mm și tipul medaliei cu diametrul de 60 mm, pe care o deține și Muzeul de Istorie al Republicii Socialiste România.

MÉDAILLES COMMÉMORATIVES CONSACRÉES À TUDOR VLADIMIRESCU

Résumé

Dans l'article on fait une présentation des médailles, ainsi qu'un court historique des conditions et des moments dans lesquels les médailles respectives ont été réalisées.

Un espace plus large est affecté à l'étude de la médaille du monument de Tudor Vladimirescu, Tg. Jiu, 1898 et on arrive à la conclusion que celle-ci appartient à la même émission de médailles. Dans ce sens, en dehors de l'analyse proprement dite des médailles, on fait aussi appel à la presse du temps, à savoir aux articles concernant l'émission de la médaille et l'inauguration du monument de Tg. Jiu, les

deux événements commémorant la personnalité de Tudor Vladimirescu.

Il faut mentionner le fait que dans l'article se trouve aussi la description de la médaille du monument de Cerneți, de 1914, médaille que les matériaux de spécialité la mentionnent mais sans la décrire.

De plus, la matrice de la médaille de 1898 (format réduit) est un élément inédit qui fait partie depuis peu de temps des collections du Musée d'Histoire de la République Socialiste de Roumanie.

